

ไก่เบตง : หนึ่งศักยภาพในการพัฒนาชีวิตประชาชน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

Betong Chicken : One Efficiency to Improve People Life of the Three

Southernmost Thailand

สุมิตรา แสงวนิชย์*

บทคัดย่อ

ภาคใต้ของประเทศไทยโดยส่วนมากจะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากที่อื่นๆ และมีการประกอบอาหารพิเศษที่ทำจากไก่เบตงซึ่งเป็นที่ยู่อักกันดี ซึ่งไก่เบตงเป็นไก่พันธุ์พื้นเมือง ลักษณะที่ปรากฏคือมีขนสีเหลืองอ่อน จอปากแข็งแรง ตาแดงแจ่มใส ปีกสั้นแข็งแรงพอเหมาะและหางมีขนไม่ดกมาก ปัจจุบันพันธุ์แท้ของไก่เบตงเกือบจะสูญพันธุ์เนื่องจากผสมพันธุ์กับไก่พันธุ์อื่น อย่างไรก็ตาม วิธีการเลี้ยงไก่เบตงจะเหมือนกับไก่พันธุ์พื้นเมืองอื่นๆ แต่พบว่าไก่เบตงจะมีอัตราการเจริญเติบโตที่ดีกว่า รสชาติดีกว่า และเนื้อไม่มีมันซึ่งดีต่อสุขภาพของผู้บริโภค ซึ่งปัจจุบันนี้ไก่เบตงมีแนวโน้มความต้องการสูงขึ้น ดังนั้นการอบรมและการให้ความรู้ในการจัดการดูแลฟาร์มพร้อมกับการส่งเสริมทางด้านการตลาดจะช่วยส่งเสริมชีวิตของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำสำคัญ: ไก่เบตง, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The most southern of Thailand has a unique culture and a special cook of Betong chicken is very well known. Betong chicken is a native chicken. Its appearance is yellowish feather, strong beak, bright eye and less wing and tail feather. Purebred of Betong chicken is almost extinct, because of cross mating to other breed. Betong chicken farming is as simple as other native chicken, but can perform better growth rate. Better taste and more lean meat in carcass which is good for consumer health enhance to high demand. Training and extension of knowledge on farm management and marketing promotion can improve people's life in three southernmost Thailand

Keyword: Betong Chicken, Southernmost Thailand

บทนำ

ไก่ (*Gallus domesticus*) เป็นสัตว์ปีกที่มีการเลี้ยงกันอย่างแพร่หลายทั่วโลก เพื่อบริโภค เนื้อและไข่ นอกจากนี้อาจเลี้ยงเพื่อความสวยงามและเกมส์กีฬา อีกทั้งส่วนต่างๆอาจใช้ดัดแปลงเป็นสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ขนใช้ทำเสื้อผ้า เครื่องประดับ เบาะหรือผ้าห่ม เป็นต้น และยังมีผลพลอยได้อื่นๆ จากการเลี้ยงไก่ เช่น ใช้ขนเป็นอาหารสัตว์ และปุ๋ย อีกทั้งมูลไก่สามารถใช้เป็นปุ๋ยอินทรีย์ที่มีประโยชน์ต่อการบำรุงดินเป็นอย่างดี (ปฐม เลาหะเกษตร , 2529) ไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์เลี้ยงคู่กับชาวบ้านมานาน ดังจะเห็นได้ว่าเกษตรกรเกือบ

* วท.ม (เกษตรศาสตร์)อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา.

ทุกครัวเรือนเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้เป็นอาหารหรือขายเป็นรายได้เมื่อคราวจำเป็นต้องใช้เงิน โดย เปรียบเสมือนเป็นกระดูกอมสินของเกษตรกร โดยในภาคใต้ของประเทศไทยมีไก่พื้นเมืองหลายสายพันธุ์ เช่น ไก่เก้าซ้ง ไก่คอล่อน และไก่ เบตง เป็นต้น (ปิ่น จันจุฬาและคณะ, 2543)

ไก่เบตง (Betong chicken) เป็นไก่พื้นเมืองที่นิยมเลี้ยงกันแพร่หลายในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง คือ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส (ปิ่น จันจุฬา และคณะ, 2543) มีแหล่งกำเนิดมาจากไก่พันธุ์แลงชาน (Langshans chicken) ถูกนำเข้ามาเลี้ยงในประเทศไทยโดยคนจีนที่อพยพมาจากเมืองกวางไส ประเทศจีน (นิรัตน์ กองรัตนานันท์และรัตนา โชติสังกาศ, 2539) โดยอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทยที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลาเมื่อ 30 กว่าปีก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพา (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานจังหวัดยะลา, 2549) โดยเข้ามาเป็นลูกจ้างทำงานในเหมืองทองของชาวอังกฤษ ที่อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส (ปิ่น จันจุฬาและคณะ, 2543)

ไก่เบตง เป็นไก่ที่มีลักษณะดี อัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป (นิรัตน์ กองรัตนานันท์และรัตนา โชติสังกาศ, 2539) เป็นไก่ที่มีเนื้อนุ่ม สีเนื้อออกเหลือง ไม่ค่อยมีไขมัน รสชาติอร่อยมาก เป็นที่นิยมบริโภคกันทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่บ้านคนจีน ซึ่งถือกันว่ามีคุณภาพและรสชาติดีเลิศ ราคาค่อนข้างแพงโดยเฉพาะช่วงเทศกาลตรุษจีน บางครั้งราคาต่อน้ำหนักมีชีวิตสูงถึงกิโลกรัมละ 170 บาท (ศูนย์วิจัยบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา, 2549) เนื่องจากความต้องการบริโภคไก่เบตงมีสูงมาก ประกอบกับการจัดการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องซึ่งทำให้เกิดโรคระบาดไก่ล้มตายเป็นจำนวนมากอีกทั้งยังผสมข้ามกับไก่สายพันธุ์อื่นๆ จึงทำให้ปัจจุบันจำนวนไก่เบตงอยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์ (ภิรมย์ บัวแก้วและถาวร ถมมาลี, 2548 และศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา, 2549)

พันธุ์และลักษณะประจำพันธุ์

ลักษณะประจำพันธุ์ของไก่เบตงจะมีขนสีเหลืองอ่อน (whitish yellow) หรือเหลืองทองตลอดลำตัวทั้งเพศผู้และเพศเมีย ไก่เบตงเพศผู้ ปากมีสีเหลืองอ่อน จงอยปากงุ้มแข็งแรง ตาขนุนแจ่มใส หงอนจักร หัวกว้าง คอตั้งแข็งแรง ขนคอมีสีเหลืองทองที่หัว แล้วค่อยๆ จางลงมาถึงลำตัวลักษณะคล้ายสร้อยคอ ปีกสั้นแข็งแรงพอเหมาะ ลำตัวอาจมีเส้นสีดำ 1 หรือ 2 เส้นที่ปลายแถบขน กล้ามเนื้อออกกว้าง หางมีขนไม่ดกมากนัก มีขนสีน้ำตาลปน ขนหางน้อยและไม่ยาวมาก กันเป็นรูปตัดเห็นได้ชัด ขามีขนาดใหญ่พอเหมาะกับลำตัว มีขนสีเหลือง ผิวหนังมีสีแดงเรื่อๆ แข็งแรงลำสัน เก็ดดวงแนวเป็นระเบียบสีเหลือง นิ้วเหยียดตรงและแข็งแรง เล็บเท้าสีขาวอมเหลือง

ส่วนเพศเมีย โคนปากสีน้ำตาลเข้ม ค่อยๆ จางลงมาเป็นสีเหลืองที่ปลายปาก จงอยปากงุ้มแข็งแรง ตาขนุนแจ่มใส ขนคอมีสีเหลืองอ่อน ปีกสั้น แข็งแรงพอเหมาะกับลำตัว อาจมีเส้นสีดำ 1 หรือ 2 เส้นที่ปลายแถบของขน ออกกว้าง หนาตามลักษณะไก่พันธุ์เนื้อทั่วไป ขนสีเหลืองดกคลุมทั่วตัว หลังมีขนสีเหลืองดก วางแนวขนานกับพื้น หางดกมีสีเหลือง ขาแข็งแรงขนาดพอเหมาะกับลำตัว มีขนสีเหลืองดก แข็งกลมสีเหลือง เก็ดดวงแนวเป็นระเบียนนิ้วเหยียดตรงและแข็งแรง เล็บเท้าสีขาวอมเหลือง (ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา, 2549)

การปรับปรุงพันธุ์

การคัดเลือกไก่เบตงไว้ทำพันธุ์ ควรปฏิบัติดังนี้ (ปิ่น จันจุฬาและคณะ, 2543 และศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา, 2549)

1. พ่อไก่ที่ดีต้องมีรูปร่างสมบูรณ์และแข็งแรง มีน้ำหนักที่อายุ 5 เดือน ไม่ต่ำกว่า 2.0 กิโลกรัม มีอายุ 9 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี
 2. แม่ไก่ที่ดีจะต้องมีรูปร่างสมบูรณ์และแข็งแรง มีน้ำหนักที่อายุ 5 เดือนไม่ต่ำกว่า 1.5 กิโลกรัม มีอายุ ตั้งแต่ 7 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี ให้ไข่อย่างน้อยปีละ 4 ชุด ชุดละ 12 ฟอง ฟักไข่ออกอย่างน้อยชุดละ 8 ตัว เลี้ยง ลูกรอดจนโตชุดละ 6 ตัว
 3. หมั่นคัดเลือกพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ไก่อย่างสม่ำเสมอ ถ้าอายุเกิน 3 ปี ต้องคัดออก
 4. พ่อพันธุ์ 1 ตัวสามารถใช้ผสมหรือคุมฝูงได้ 6-10 ตัว
 5. เก็บลูกไก่ที่เกิดจากพ่อแม่ที่ตีไว้ทำพันธุ์รุ่นละ 2-3 ตัว
- การคัดเลือกพันธุ์ไก่ที่ดีไว้ทำพันธุ์จะช่วยให้ไก่ในฝูง มีขนาดโต ให้ไข่ตก เลี้ยงลูกดี เลี้ยงลูกรอดมาก และลูกไก่โตเร็ว ทำให้ผู้เลี้ยงได้ผลตอบแทนสูง

โรงเรือนและอุปกรณ์

ต้องมีโรงเรือนหรือเล้าให้ไก่นอน มีหลังคา กันแดด กันฝนได้ เกษตรกรสามารถทำเล้าไก่แบบง่ายๆ ได้เอง โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ แฝก จาก ฯลฯ พื้นเล้าอาจปูด้วยแกลบ ขี้เลื่อย หรือฟาง หนาอย่างน้อย 4 เซนติเมตร และต้องเปลี่ยนวัสดุเมื่อขึ้นแฉะ เล้ากว้าง 3 เมตร ยาว 4 เมตร สูง 2 เมตร เลี้ยง ไก่ขนาดใหญ่ได้ประมาณ 30-40 ตัว ควรมีกรงไก่ขนาดเล็กอีก 2 กรง คือ กรงหรือสุมสำหรับเลี้ยงแม่ไก่กับลูก อ่อน 1 กรง กรงหรือสุมสำหรับเลี้ยงไก่เล็ก 1 กรง

รางน้ำ และรางอาหารไก่อาจใช้รางไม้ไผ่ผ่าครึ่งก็ได้ ขนาดราง ในไก่ใหญ่ 10 ตัว ใช้รางยาว 1 เมตร ไก่รุ่น 10 ตัว ใช้รางยาว 0.5 เมตร และไก่เล็ก 10 ตัว ใช้รางยาว 0.2 เมตร (ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา, 2549)

อาหารไก่

ไก่ต้องการอาหารเพื่อประโยชน์ต่างๆ เช่น ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งหายใจ เดิน วิ่ง และการกินอาหาร ใช้ในการสร้างกระดูก เนื้อ หนัง ขน เล็บ และส่วนต่างๆ ของร่างกาย ใช้ในการสร้างไข่ และผลิตลูกไก่ ดังนั้น การที่ไก่จะเจริญเติบโต มีความแข็งแรง และให้ไข่มาก จึงต้องได้กินอาหารที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ สม่ำเสมอทุกวัน โดยไก่ต้องการอาหารทั้ง 6 ประเภทคือ

1. อาหารประเภทแป้ง เพื่อนำไปสร้างกำลัง ในการเดิน วิ่ง อาหารประเภทนี้ได้จากรำ ปลายข้าว ข้าวโพด ข้าวเปลือก มันสำปะหลัง
2. อาหารประเภทเนื้อ เพื่อนำไปสร้างขน เล็บ เลือด เนื้อ หนังและพัฒนาทางระบบสืบพันธุ์ อาหาร ประเภทนี้ได้จากแมลง ไล่เดือน ปลา ปลาป่น
3. อาหารประเภทไขมัน นำไปสร้างความร้อนให้ร่างกายอบอุ่น ได้จากการถั่ว กากมะพร้าว ไขสัตว์ น้ำมันสัตว์ กากา
4. อาหารประเภทแร่ธาตุ ไก่ต้องการอาหารแร่ธาตุไปสร้างกระดูก เลือด และเปลือกไข่ แร่ธาตุต่างๆ ได้จากเปลือกหอยป่น กระดุกป่น
5. อาหารประเภทวิตามิน สร้างความแข็งแรง และกระปรี้กระเปร่าแก่ร่างกายสร้างความต้านทานโรค และบำรุงระบบประสาท มีในหญ้าสด ใบกระถิน ข้าวโพด รำข้าว ปลาป่น
6. น้ำ เป็นสิ่งจำเป็นที่สุดต่อร่างกาย ถ้าขาดน้ำไก่จะตายภายใน 24 ชั่วโมง จึงต้องมีน้ำให้ไก่กิน ตลอดเวลา

การปล่อยให้ไก่หาอาหารเองตามธรรมชาติจนเคยชิน ทำให้เข้าใจว่าไก่กินรำและปลายข้าวและอาหารตามธรรมชาตินั้นเป็นการเพียงพอแล้ว แต่การที่จะเลี้ยงไก่ให้ได้ผลดี โตเร็วนั้นจะต้องเอาใจใส่ในเรื่องอาหารและน้ำให้มากขึ้นโดยวิธีการง่ายๆ ดังนี้

1. ใส่ น้ำสะอาดตั้งไว้ให้ไก่กินตลอดเวลา และคอยเปลี่ยนน้ำทุกๆ วัน
2. ให้อาหารผสมทุกเช้า-เย็น เพิ่มเติมจากอาหารที่ไก่กินได้ตามปกติ
3. ให้อาหารไก่หลายๆ ชนิดผสมกัน เช่น ปลายข้าว รำข้าว ข้าวโพดป่น ปลาป่น ข้าวเปลือก กากถั่ว กากมะพร้าว หัวอาหารไก่สำเร็จรูปชนิดเม็ดหรือชนิดผง
4. มีเปลือกหอยป่นผสมเกลือป่นตั้งทิ้งไว้ให้ไก่กินตลอดเวลา
5. ให้หญ้าสด ใบกระถิน หรือผักสดให้ไก่กินทุกวัน
6. ในฤดูแล้ง ไก่มักจะขาดน้ำสดกิน ควรปลูกกระถินไว้บริเวณใกล้ๆ คอก โดยนำเมล็ดกระถินมาลวกน้ำร้อนนาน 2 ถึง 3 นาที แล้วนำไปแช่น้ำเย็น และนำไปเพาะในดินใส่ถุงพลาสติก จนกระทั่งต้นกระถินสูงประมาณ 1 เมตร จึงย้ายไปปลูกเป็นแถวหรือแนวรั้ว เมื่อต้นกระถินงอกดีแล้ว ควรตัดให้เหลือตอต่ำๆ เพื่อให้ไก่สามารถกินถึง หรือจะคอยตัดให้ไก่กินก็ได้

นอกจากนั้นเราอาจเพาะข้าวเปลือกหรือถั่วเขียวให้ไก่กินก็ได้ การเพาะถั่วเขียวให้เอาเมล็ดถั่วเขียวแช่น้ำเย็นไว้ 12 ชั่วโมง ล้างใส่ไหคว่ำไว้หมั่นรดน้ำทุก 2-3 ชั่วโมง พอครบ 3 วัน ก็เอาออกให้ไก่กินได้ ถั่วเขียว 4 กระป๋องนม ให้แม่ไก่กินได้ประมาณ 100 ตัว

7. การให้หัวอาหารไก่สำเร็จรูปผสมลงในรำข้าวหรือปลายข้าวเป็นวิธีการที่สะดวกที่สุดเนื่องจากเกษตรกรสามารถหาซื้อได้ง่ายและผสมได้สะดวกเป็นวิธีที่จะเสริมให้ไก่เจริญเติบโตได้รวดเร็วขึ้น
8. การสังเกตว่าไก่ได้อาหารเพียงพอหรือไม่ โดยให้ดูว่าในระยะแรกที่ให้อาหารไก่จะรีบกินและมีการแย่งกัน ถ้าไก่กินอาหารไปเรื่อยๆ จนเลิกแย่งกันกิน และกินอาหารช้าลง มีการคุ้ยเขี่ยแสดงว่า ไก่ได้กินอาหารเพียงพอแล้ว (ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา, 2549)

การเลี้ยงไก่

แม่ไก่เบตงจะเริ่มวางไข่ เมื่ออายุประมาณ 5-6 เดือน และจะเริ่มฟักเมื่อไข่ได้ประมาณ 15 ฟอง ไก่เบตงจะไข่เป็นชุดๆ เฉลี่ยปีละประมาณ 4 ชุด ก่อนจะให้แม่ไก่ฟักไข่ ควรฆ่าโรและเหาบนตัวแม่ไก่เสียก่อน โดยนำแม่ไก่จุ่มน้ำยาฆ่าโร เหา ทั้งนี้เพื่อป้องกันโรและเหาบนตัวแม่ไก่ขณะฟักไข่ ในระยะฟักไข่ แม่ไก่จะนอนกกไข่ตลอดทั้งคืน และออกหากินในเวลาเช้า ตอนกลางวันแม่ไก่จะขึ้นกกไข่ครั้งประมาณ 2 ชั่วโมง แล้วลงจากรังไข่ออกหากินสลับกันไปแล้วกลับมากกกไข่อีก เมื่อแม่ไก่ฟักไข่ไปได้ประมาณ 5-7 วัน ควรเอาไข่มาส่องดูเชื้อ โดยใช้กระดาษแข็งม้วนเป็นรูปกระบอก เอาไข่ไก่มาขีดที่ปลายท่อด้านหนึ่งแล้วยกขึ้นส่องดูกับแสงแดด ไข่ที่มีเชื้อจะเห็นมีจุดดำอยู่ข้างในและมีเส้นเลือดกระจายออกไป ส่วนไข่ที่ไม่มีเชื้อจะใสไม่เห็นเส้นเลือด ต้องคัดออกและเอาไปกินได้ ซึ่งเป็นการช่วยให้แม่ไก่ฟักไข่ที่มีเชื้อที่เลือดได้ดีขึ้นและได้ลูกไก่มากขึ้น แม่ไก่จะใช้เวลาฟักไขจนออกเป็นตัวประมาณ 21 วัน เมื่อลูกไก่ฟักออกหมดแล้วควรเอาฟางที่รองรังไข่เผาทิ้งเสียและทำความสะอาดรังไข่

เมื่อลูกไก่ฟักออกจากไข่หมดแล้วควรให้แม่ไก่เลี้ยงลูกเอง โดยการย้ายทั้งแม่ไก่และลูกไก่ลงมาขังในสุมหรือกรงบนดินที่แห้ง ในระยะแรกควรมีอาหารสำหรับใส่รำปลายข้าวหรือเศษข้าวสุกให้ลูกไก่กิน และมีถาดหรืออ่างน้ำดื่มๆ ใส่ น้ำสะอาดให้กินตลอดเวลา

เมื่อลูกไก่อายุประมาณ 2 สัปดาห์ ก็จะแข็งแรงดีแล้ว จึงเปิดสุมปล่อยให้ลูกไก่ออกไปหากินกับแม่ไก่ได้ ซึ่งโดยธรรมชาติแม่ไก่จะเลี้ยงลูกประมาณ 1-2 เดือน จึงจะแยกจากลูกเพื่อผสมพันธุ์และวางไข่ใหม่ หาก

ต้องการให้แม่ไก่เตรียมตัวไข่อุ่นต่อไปเร็วขึ้น หลังจากปล่อยให้เลี้ยงดูลูกได้ 2 อาทิตย์ ก็ให้แยกลูกออกจากแม่นำไปเลี้ยงในกรงต่างหาก เพื่อให้แม่ไก่พักตัวแล้วเตรียมตัวไข่อุ่นต่อไป

ลูกไก่อายุ 2 สัปดาห์ที่แยกจากแม่ไก่ใหม่ๆ ยังหาอาหารไม่เก่งและป้องกันตัวเองไม่ได้ ต้องแยกเลี้ยงในกรงต่างหากเพื่อให้ลูกไก่แข็งแรงปราศเบริยจนอายุได้ 1.5-2 เดือน จึงจะปล่อยเลี้ยงอิสระได้

ลูกไก่ระยะ 3-4 สัปดาห์แรก เป็นช่วงที่มีการตายมากที่สุด เจ้าของต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดทั้งเรื่องน้ำอาหารและการป้องกันโรค ในกรณีที่มีแม่ไก่เลี้ยงลูกขนาดต่างๆ กันหลายแม่ ควรจะมีสุ่มที่ขนาดตาถี่หรือตาห่างหลายๆขนาด มีอาหารและน้ำใส่ไว้ข้างใน เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกไก่เล็กถูกเหยียบหรือเตะตาย เพราะไก่เล็กจะเข้าสุ่มที่มีรูเล็ก ลูกไก่รุ่นใหญ่จะเข้าสุ่มที่มีตาใหญ่ ไก่รุ่นโตแล้วจะอยู่ข้างนอกเข้าไปไม่ได้ ซึ่งวิธีนี้จะเป็นการช่วยให้ลูกไก่เล็กได้กินอาหารเต็มที่ โตเร็วขึ้นและตายน้อยลง กรณีที่เกษตรกรมีไก่รุ่น อายุ 3-4 เดือนจำนวนมากๆ ควรนำมาเลี้ยงขังกรงขุนให้กินอาหารเต็มที่สัก 1 เดือน จะทำให้ไก่อ้วนขายได้ราคาดีซึ่งจะเป็นวิธีการช่วยให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น (ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ระยะลา, 2549)

การเจริญเติบโต

ลูกไก่ที่ฟักออกจากไข่ ภิรมย์ บัวแก้วและถาวร ถมมาลี (2548) และ ดำรัส ขาตริวงศ์และวินัย วารี (2549) ได้รายงานว่ามีน้ำหนักตัวแรกเกิดเฉลี่ยเพศผู้ 29.37 กรัม และเพศเมีย 29.84 กรัม ซึ่งต่ำกว่าที่รายงานโดย นิรัตน์ กองรัตนานันท์และรัตนนา ชาติสังกาศ (2539) ที่รายงานไว้ว่า ลูกไก่เบตงสายพันธุ์บางเขนแรกเกิดจะมีน้ำหนักตัวสูงถึง 33 กรัม น้ำหนักตัวที่แตกต่างกันในแต่ละรายงานอาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม การเลี้ยงดู ระยะเวลาการคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ที่แตกต่างกัน แต่เมื่อไก่มีอายุมากกว่า 2 สัปดาห์ขึ้นไป เพศผู้จะมีน้ำหนักตัวมากกว่าเพศเมีย และหลังจากอายุ 20 สัปดาห์ ไก่เพศผู้ก็จะเริ่มมีน้ำหนักตัวคงที่ ในขณะที่เพศเมียยังมีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เมื่อไก่เบตงโตเต็มวัยแล้ว (อายุ 24 สัปดาห์) เพศผู้จะมีน้ำหนักตัว 2,066.7 กรัม สูงกว่าเพศเมียที่มีน้ำหนักตัวเพียง 1,650.3 กรัม (ดำรัส ขาตริวงศ์และวินัย วารี, 2549) ในขณะเดียวกัน และนิรัตน์ กองรัตนานันท์และรัตนนา ชาติสังกาศ (2539) ได้รายงานไว้ว่า ไก่เบตงมีการเจริญเติบโตดีกว่าไก่พื้นเมือง โดยเฉพาะในช่วงอายุ 8 สัปดาห์แรก ไก่เบตงมีน้ำหนักตัวมากกว่าไก่พื้นเมืองเกือบเท่าตัว ดังนั้น ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองสายพันธุ์เบตงเพื่อให้ได้น้ำหนักตัวส่งตลาดเร็ว จึงควรเลือกเลี้ยงไก่เบตงเพศผู้ เพราะมีอัตราการเจริญเติบโตและส่งขายตลาดได้เร็วกว่า (ภิรมย์ บัวแก้วและถาวร ถมมาลี, 2548)

อัตราการเจริญเติบโตเมื่อคิดเป็นกรัมต่อวัน (ADG, g/bird/day) ของไก่เบตง ภิรมย์ บัวแก้วและถาวร ถมมาลี (2548) ได้รายงานไว้ว่า ที่อายุแรกเกิดจนถึงอายุ 3 สัปดาห์ มีอัตราการเจริญเติบโตเท่ากับ 2.54-8.36 กรัมต่อวัน ที่อายุ 4-9 สัปดาห์เท่ากับ 11.29-25.13 กรัมต่อวัน และที่อายุ 11 สัปดาห์มีอัตราการเจริญเติบโตสูงสุดที่ 25.13 กรัมต่อวัน โดยเฉลี่ยแล้วไก่เพศผู้มีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าไก่เพศเมียและไก่ที่อายุน้อยซึ่งมีน้ำหนักตัวน้อยจะมีอัตราการเจริญเติบโตต่ำกว่าไก่ที่มีน้ำหนักตัวมาก และดำรัส ขาตริวงศ์และวินัย วารี (2549) ได้รายงานไว้ว่า อัตราการเจริญเติบโตจะลดลงเมื่อ อายุเพิ่มขึ้นเป็น 16 และ 18 สัปดาห์ และน้ำหนักตัวจะเริ่มคงที่เมื่ออายุ 20 สัปดาห์ในเพศผู้ ส่วนเพศเมียยังเพิ่มน้ำหนักตัวขึ้นเรื่อยๆ แต่เมื่อพิจารณาถึงอัตราการเจริญเติบโตก็เริ่มลดลงเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ไก่เพศเมียจะมีอัตราการเจริญเติบโตต่ำกว่าเพศผู้ตลอด ซึ่งเป็นสาเหตุให้น้ำหนักตัวของไก่เพศเมียต่ำกว่าไก่เพศผู้ประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ เมื่อประมาณอายุ 24 สัปดาห์

อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว (FCR) ของไก่เบตง ดำรัส ขาตริวงศ์และวินัย วารี (2549) ได้รายงานไว้ว่า ไก่เบตงเพศผู้ที่อายุ 14-18 สัปดาห์มีอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัวอยู่ในช่วง 5.3-8.9

ส่วนเพศเมีย 6.9-26.2 ซึ่งสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับรายงานของสมเจตและคณะ (2547) ที่พบว่าไก่เบตงสายพันธุ์บางเขนมีอัตราเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัวเพียง 2.5-3.4 เท่านั้น และยังสูงกว่าไก่เนื้อสายพันธุ์ทางการค้าที่รายงานโดยแก้วตา แดงสี และคณะ (2545) ที่รายงานว่าอัตราเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว อยู่ระหว่าง 2.2-2.58 อย่างไรก็ตาม ภิรมย์ บัวแก้วและถาวร ถมมาลี (2548) ได้รายงานว่า ไก่เบตงที่มีอายุน้อยจะมีการใช้อาหารต่อการเพิ่มน้ำหนักตัวหนึ่งหน่วยน้อยกว่าไก่ที่มีอายุมาก และไก่เพศผู้มีการใช้อาหารน้อยกว่าเพศเมีย ดังนั้นการเลี้ยงไก่ไว้นานจึงเป็นการสิ้นเปลืองได้ผลตอบแทนน้อยกว่า จึงควรตัดสินใจจำหน่ายไก่เบตงเพศผู้ที่อายุ 20 สัปดาห์ เพศเมียที่อายุ 18 สัปดาห์จึงจะได้กำไรสูงสุด

โรคและการป้องกัน

โดยปกติช่วงที่ไก่พื้นเมืองจะตายมากที่สุด คือปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงปลายเดือนเมษายนของทุกปี เนื่องจากการเกิดโรคระบาด เช่น โรคระบาดทางเดินหายใจ โรคนิวคาสเซิล อหิวาห์สัตว์ปีก โรคไข้ฉี่หนู ทำให้ไก่ตายเกือบหมดฝูง เป็นต้น การทำวัคซีนจะเป็นภูมิคุ้มกันให้กับไก่โดยสร้างความต้านทานให้ไก่มาต่อสู้กับเชื้อโรค ซึ่งวิธีการทำวัคซีนให้กับไก่พื้นเมืองมี 3 วิธี ดังนี้ (ปิ่น จันจุฬาและคณะ, 2543)

1. วิธีหยอดจมูกหรือตา จะทำเฉพาะในไก่เล็ก ได้แก่ วัคซีนโรคนิวคาสเซิล ชนิดสเตรนเอฟ (ในไก่อายุ 1-7 วันและ 21 วัน อีกครั้งหนึ่ง) และวัคซีนโรคหลอดลมอักเสบในไก่ (อายุ 14 วัน)
2. วิธีแทงปีก ได้แก่ วัคซีนโรคนิวคาสเซิล ชนิดเอ็มพีเอสเตรน (ไก่อายุ 10 สัปดาห์) และวัคซีนโรคไข้ฉี่หนู ไก่ (อายุ 7 วันขึ้นไป)
3. โดยการฉีดเข้ากล้ามเนื้อหรือใต้ผิวหนัง ได้แก่ วัคซีนป้องกันโรคอหิวาต์ไก่ (ไก่อายุ 1 เดือน) ซึ่งขอควรระวังในการทำวัคซีน ดังนี้
 1. ก่อนใช้เครื่องมือทำวัคซีน ควรต้มฆ่าเชื้อทุกครั้ง และทิ้งให้เย็นก่อนใส่วัคซีน
 2. ควรเก็บวัคซีนไว้ในที่เย็น เช่น กระจกน้ำแข็งหรือตู้เย็น และไม่ให้เกิดแสงแดดส่องถึง
 3. ไม่ควรทำวัคซีนขณะไก่เป็นโรค
 4. ฉีดวัคซีนให้ครบตามขนาดที่กำหนดไว้
 5. วัคซีนที่ผสมแล้ว ไม่ควรใช้นานเกิน 2 ชั่วโมง เพราะวัคซีนจะเสื่อม

นอกจากนี้ลูกไก่มักจะตายมากในช่วงต้นฤดูฝนไปจนถึงต้นฤดูหนาว เนื่องจากลูกไก่ยังเล็ก ความชื้นในอากาศสูง ความอบอุ่นไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม การป้องกันและควบคุมโรค ควรมีสุขภาพที่ดี โดยดูแลทำความสะอาดและภาชนะต่างๆ ที่วางไว้ในเล้าไก่ สร้างเล้าให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก กำจัดแหล่งน้ำสกปรกรอบๆ บริเวณเล้าไก่ อาหารไก่ต้องมีคุณภาพ (ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา, 2549)

ผลผลิตและการตลาด

ปิ่น จันจุฬาและคณะ (2543) ได้รายงานว่า ไก่เบตงเริ่มให้ไข่เมื่ออายุ 23 สัปดาห์ โดยให้ไข่เฉลี่ย 13 ฟองต่อตัวต่อครั้ง หรือ 60 ฟองต่อตัวต่อปี ซึ่งมีน้ำหนักไข่เฉลี่ย 47.77 กรัมซึ่งใกล้เคียงกับรายงานของ Horst (1989) ได้รายงานว่า น้ำหนักฟองไข่มีค่าเฉลี่ย 45 กรัม อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับกันดีอยู่แล้วว่า การเริ่มการให้ไข่ของแม่ไก่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆประการ โดยเฉพาะน้ำหนักตัว (Soller and et al., 1984) ส่วนคุณภาพไข่ ได้แก่ ค่าคะแนนสีไข่แดง ค่าฮอกยูนิต (Haugh unit, HU) ความสูงและความกว้างไข่ขาว ดัชนีไข่ขาว ความสูงและความกว้างไข่แดง ดัชนีไข่แดง และความหนาเปลือกไข่เฉลี่ย (egg thickness, mm.) เท่ากับ 9.53, 63.25, 3.86, 8.20, 0.04, 16.17, 4.13, 0.36 และ 0.33 ตามลำดับ ซึ่งค่าสีไข่แดงสูงกว่าในไก่

ไข่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความแตกต่างเรื่องของพันธุ์ อาหาร และเป็นคุณสมบัติที่ดีของไก่พื้นเมืองในการสังเคราะห์สารสีแดงในไข่แดงสูงกว่าไก่ไข่ (ปิ่น จันจุฬาและคณะ, 2543)

เมื่อไก่เบตงเพศผู้โตเต็มวัยแล้ว (24 สัปดาห์) ดำรัส ชาตวิวงศ์และวินัย วารี (2549) รายงานว่าจะมีน้ำหนักตัว 2,066.7 กรัม ส่วนเพศเมียจะมีน้ำหนักตัวต่ำกว่า คือ 1,650 กรัม ซึ่งต่ำกว่าที่รายงานโดยปิ่น จันจุฬาและคณะ (2543) ที่รายงานว่ไก่เบตงเพศผู้จะมีน้ำหนักโดยเฉลี่ย 2,110 กรัม ซึ่งสอดคล้องกับทวีและอรพิน (2537) และนิรติ์ กองรัตนานันท์และรัตนา โชติสังาศ (2539) ที่รายงานว่ ไก่เบตงเพศผู้มีน้ำหนักโตเต็มที่สูงสุดไม่เกิน 3,000 กรัม

ส่วนน้ำหนักซากที่ได้หลังชำแหละจะเพิ่มขึ้นตามอายุชำแหละที่สูงขึ้นเช่นเดียวกับน้ำหนักตัว ทั้งในเพศผู้และเพศเมีย โดยไก่เพศผู้จะมีน้ำหนักซากสูงสุดที่อายุ 24 สัปดาห์ และเพศเมียมีน้ำหนักซากสูงสุดที่อายุ 20-24 สัปดาห์ ส่วนเปอร์เซ็นต์ซากจะสูงขึ้นเมื่ออายุสูงขึ้น โดยไก่เพศผู้ที่อายุชำแหละ 24 สัปดาห์ มีเปอร์เซ็นต์ไม่รวมหัว คอและแข้ง เทียบกับน้ำหนักมีชีวิตหลังอดอาหารก่อนชำแหละที่สุด ส่วนไก่เพศเมียจะมีอายุการชำแหละที่เหมาะสมไม่เกิน 20 สัปดาห์ ส่วนเพศผู้อาจนานกว่าเล็กน้อย ดังนั้น อายุไก่เพศผู้เพื่อจำหน่ายให้มีชีวิตจึงอาจส่งตลาดที่อายุ 20-22 สัปดาห์ แต่หากเลี้ยงเพื่อชำแหละ อาจชำแหละที่ 24 สัปดาห์ จึงจะได้น้ำหนักซากที่มากกว่า ส่วนในด้านรสชาติไก่ที่มีอายุสูงกว่าจะมีรสชาติดีกว่า และไก่เพศเมียจะมีรสชาติดีกว่าไก่เพศผู้ ส่วนต้นทุนค่าอาหารในการเลี้ยงไก่ โดยไม่รวมค่าพันธุ์ไก่ ค่าเสื่อมโรงเรือนและอุปกรณ์ ค่าแรงงาน เวชภัณฑ์ และอัตราการตายของไก่ระหว่างการเลี้ยงและใช้น้ำหนักตัวก่อนอดอาหารในการคำนวณรายรับ เนื่องจากเป็นน้ำหนักที่จำหน่ายได้จริง ส่วนราคาจำหน่ายในท้องตลาดประมาณ 100-120 บาท แต่คิดที่กิโลกรัมละ 100 บาท พบว่าการเลี้ยงไก่เบตงเพศผู้มีค่าอาหารสูงสุด ที่ 24 สัปดาห์ แต่มีกำไรสูงสุด ที่ 20 สัปดาห์ และกำไรน้อยที่สุดที่ 24 สัปดาห์ เกษตรกรจึงควรจำหน่ายไก่เพศผู้ที่อายุ 20 สัปดาห์ จะได้กำไรสูงสุด และยังสอดคล้องกับลักษณะการเจริญเติบโต (ดำรัส ชาตวิวงศ์และวินัย วารี, 2549)

ส่วนต้นทุนค่าอาหารและกำไรในการเลี้ยงไก่เพศเมียแตกต่างจากเพศผู้ กล่าวคือที่อายุมากกว่า 14 สัปดาห์จะมีต้นทุนค่าอาหารสูงขึ้นในขณะที่น้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย จึงทำให้กำไรลดลงเรื่อยๆ ทั้งนี้เนื่องจากไก่เพศเมียมีอัตราแลกน้ำหนักตัวต่ำ จึงทำให้ได้กำไรน้อย แต่เนื่องจากไก่เบตงมีราคาสูงจึงยังมีกำไรต่อตัวมากกว่าไก่เนื้อเพื่อการค้าที่รายงานโดย แก้วตา แดงสี และคณะ (2545) ที่พบว่ามีกำไรต่อตัวเพียง 16.04-18.59 บาท อย่างไรก็ตาม ดำรัส ชาตวิวงศ์และวินัย วารี (2549) รายงานว่ เพศเมียจะมีกำไรสูงสุดที่อายุชำแหละ 14 สัปดาห์แต่จะได้ไก่ที่มีน้ำหนักตัวเพียง 1.1 กิโลกรัมเท่านั้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เนื่องจากมีเนื้อน้อยและจากประสบการณ์ของผู้บริโภคก็รู้ว่รสชาติไม่ดี ดังนั้นจึงต้องส่งขายที่อายุ 18 หรือ 20 สัปดาห์ เนื่องจากไก่เพศเมียเริ่มมีไขมันสะสมในช่องท้องตั้งแต่อายุ 18 สัปดาห์ น้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงหลังจากนั้นจึงเป็นเพียงการสะสมไขมัน

และเนื่องจากคุณลักษณะของไก่เบตงเป็นไก่ที่มีเนื้อนุ่ม สีเนื้อออกเหลือง ไม่ค่อยมีไขมัน รสชาติอร่อยเป็นที่นิยมบริโภคกันทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่บ้านคนจีน ซึ่งถือว่ามีความปลอดภัยและรสชาติดี เนื้อนุ่ม ไม่เหนียว กลิ่นหอมน่ารับประทาน (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดยะลา, 2549) ความต้องการการบริโภคไก่พื้นเมืองของประชาชนเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคมีความเห็นว่า เนื้อไก่พื้นเมืองนอกจากรสชาติจะดีแล้วยังปราศจากสารเร่งเจริญเติบโต (growth promotants) ต่างๆ ด้วย (ปิ่น จันจุฬาและคณะ, 2543) ซึ่งราคาค่อนข้างแพงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเทศกาลตรุษจีน ซึ่งบางครั้งราคาต่อน้ำหนักมีชีวิตสูงถึงกิโลกรัมละ 170 บาท (ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา, 2549) จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามในปี 2543 พบว่าการเลี้ยงไก่เบตงพันธุ์แท้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงเพื่อการบริโภค และขายขณะที่ความต้องการเพื่อการบริโภคไก่เบตงทั้งภายใน และต่างประเทศ (มาเลเซีย และสิงคโปร์) มีมากขึ้นจึงมี

ไม่เพียงพอกับความต้องการ ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พ่อแม่พันธุ์จำนวนมากถูกฆ่าและชำแหละเพื่อการค้า เนื่องจากมีราคาดี ดังนั้นแนวโน้มตลาดไก่เบตงอยู่ในสภาวะสดใส มีราคาจำหน่ายในตลาดสูง นอกจากนี้ทางหน่วยงานของอำเภอเบตงและสมาคมพ่อค้าจังหวัดยะลาร่วมกับสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดให้มีมหกรรมเทศกาลกินไก่เบตงขึ้น ซึ่งจัดในช่วงต้นเดือนสิงหาคมของทุกปี (ปีน จันจุฬา และคณะ, 2543) และเมื่อเร็วๆ นี้ มีการเพิ่มความต้องการไก่เบตงของคนไทย โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ (Nguyen and Bunchasak, 2005)

คำขอขอบคุณ

ขอขอบคุณ คุณดำรง ชาติวงศ์ นักวิชาการสัตวบาลศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ที่อนุเคราะห์ข้อมูลและภาพไก่เบตง เพื่อใช้ประกอบการเรียบเรียงในครั้งนี้

บรรณานุกรม

- แก้วตา แดงสี, สุชน ตั้งทวีพัฒน์ และบุญล้อม ชีวะอิสระกุล. 2545. การใช้กากมะเขือเทศเป็นแหล่งโปรตีนในอาหารไก่เนื้อ. การประชุมทางวิชาการครั้งที่ 40 สาขาสัตว มหวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ. 741 หน้า.
- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดยะลา. 2549. **ของดีเมืองยะลา**. แหล่งที่มา: [http:// www.yala.go.th/ goodyala8.htm](http://www.yala.go.th/goodyala8.htm), 26 มิถุนายน 2549.
- ดำรง ชาติวงศ์ และวินัย วารี. 2549. อายุและน้ำหนักที่เหมาะสมเมื่อส่งตลาดของไก่เบตง. ว. สงขลา นครินทร์ (วทท.) 28(2): 311-319.
- นิรัตน์ กองรัตนานันท์ และรัตน ชาติสังกาศ. 2539. การศึกษาการเจริญเติบโตและผลผลิตของไก่เบตงเปรียบเทียบกับของไก่พื้นบ้านและไก่ลูกผสมเบตง X พื้นเมือง. ว.เกษตรศาสตร์ (วิทย.). 30: 313-321.
- ปฐม เลหาะเกษตร เลหาะเกษตร. 2529. การเลี้ยงสัตว์ปีก. ภาควิชาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ปีน จันจุฬา, เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา, วรวิทย์ วณิชชาติ, สมศักดิ์ เหล่าเจริญสุข, อ่างทอง จารุญ และสมควร ทองปราง. 2543. การเลี้ยงไก่เบตงในหมู่บ้านใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย. รายงานการวิจัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ปีน จันจุฬา, วรวิทย์ วณิชชาติ, อ่างทอง จารุญ และสมศักดิ์ เหล่าเจริญสุข. 2547. การเลี้ยงไก่เบตงในหมู่บ้าน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย: การศึกษาลักษณะปรากฏการเจริญเติบโต เปอร์เซ็นต์ซาก และลักษณะการผลิตไข่ของไก่เบตง. ว.เกษตร. 20(3): 278-288.
- ภิรมย์ บัวแก้วและถาวร ถมมาลี. 2548. การคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ไก่เบตง 1.การเจริญเติบโตของไก่เบตงอายุแรกเกิดถึง 24 สัปดาห์. โครงการวิจัย อนุรักษ์ และพัฒนาพันธุ์ไก่พื้นเมือง. ว. วิชาการ สำนักสัตวศาสตร์สัตว์และสุขอนามัย ที่ 9. 3(8): 26-34.

ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา. 2549. เอกสารคำแนะนำการเลี้ยงไก่เบตง. 22 หน้า.
(เอกสารไม่ตีพิมพ์)

Horst, P. 1989. Native fowl as a reservoir for genomes and major genes. Archiv Fur Geflu
glekunde. 53:93-101.

Nguyen, T.V. and C. Bunchasak. 2005. Effects of dietary protein and energy on growth
performance and carcass characteristics of Betong chicken at early growth stage. Sci.
Technol. 27(6): 1171-1178

Soller, M., Y. Eilan and T. Brody. 1984. Effecty of diet and early quantitative feed restriction on
the minimum weight requirment for onset of sexual maturity in white rock broiler
breeds. Poultry Sci. 63: 1255-1261.